

Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@fin.ee

19.12.2024 nr 10-3/24/594-2

Tartu Maakohtu arvamus krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu kohta

Rahandusminister on saatnud Tartu Maakohtule kooskõlastamiseks krediiditeabe jagamise seaduse eelnõu ja palunud selle kohta tagasisidet. Tartu Maakohtu arvamuse koostamiseks paluti kohtunikel ja kohtujuristidel esitada kirjalik arvamus. Käesolevaga esitatakse Tartu Maakohtu arvamus eelnimetatud eelnõu kohta.

1. Tartu Maakohus peab krediiditeabe jagamise seaduse (KTJS) kehtestamist üldjoontes vajalikuks, kuid leiab, et eelnõuga ei lahendata seadusega püstitatud eesmärki. Samuti võib sellise seaduse kehtestamine luua võimaluse loodavas krediiditeaberegistris sisalduma hakkava info kontrollimatu jagamise tõttu põhjendamatu füüsilistest isikutest laenusaaajate põhiõiguste ja -vabaduste riive olukorra.

Seaduse esmase eesmärgina nähakse vastutustundlikule laenamisele ja laenuvõtmisele kaasaaitamist, tagades seeläbi teabe kättesaadavust krediidivõimelisuse hindamiseks.

Seaduse § 10 määratleb isikud, kellele ja milleks on krediiditeaberegistripidajal õigus avaldada krediiditeaberegistris sisalduvaid andmeid. Kuigi sätte sõnastusest tuleneb registripidaja õigus andmeid avaldada, siis näiteks ühtlasi täiendatava võlaõigusseaduse § 403⁴ lg 3¹ kaudu ja kontekstis luuakse sellega registripidajale kohustus andmete avaldamiseks ning krediidiandjatele kohustus andmete küsimiseks.

Tartu Maakohus leiab, et krediiditeabe sellisel kujul ja ulatuses jagamine kõigi krediidisaaajate kohta on põhjendamatu ja riivab liigselt krediidisaaajate põhiõigusi ja -vabadusi teda puudutavate andmete avaldamise kaudu. Lahenduseks võiks olla regulatsioon, et registris sisalduva info jagamine võiks olla lubatav üksnes andmesubjekti isiklikul nõusolekul, nõusoleku puudumisel oleks isikule täiendava krediidi andmine takistatud või keelatud.

2. Krediiditeaberegistri sellisel kujul loomine väljastatavate tarbijakrediitide odavnemist ei toeta, vaid vastupidi kallinemist. Loodava registri pidamist planeeritakse hakata finantseerima registripidaja poolt krediidiandjatelt ja teistelt asjassepuutuvatelt isikutelt kogutava tasu arvelt. Seaduse eelnõu seletuskirja järgi täidetakse krediiditeaberegistri pidamisega avalikku ülesannet, kuid sellega seotud kulude kandmine pannakse põhjendamatult eraõiguslike isikute kanda. Kuivõrd sellist tasu peavad hakkama maksma krediidiandjad, mitte ei pea registri pidamisega seotud kulusid katma riik, siis toob see paratamatult kaasa väljastatavate tarbijakrediitide kallinemise. See omakorda muudab, aga eraisikutest laenuvõtjate majandusliku olukorra veelgi raskemaks mitte ei paranda seda.

3. Teisalt ei lahenda kavandatav seadus siiski probleemi selles osas, et laenu andmine ja võtmine oleks tõepoolest vastutustundlik. Üksnes krediidiandjate ja -vahendajate seaduse täiendamine §-ga 50² (keeld sõlmida krediidilepingut KTJS §-s 9 nimetatud krediidilepingu sõlmimise piirangutega isikute nimekirja kantud isikutega) ja võlaõigusseaduse § 403⁴ täiendamine lõikega 3¹ (krediidiandja kohustus kontrollida tarbija kohta käivat krediiditeavet krediiditeaberegistrist) seda probleemi ei lahenda. Kehtestatakse küll eelnimetatud keeld ja kontrollikohustus, kuid ei sätestata tingimusi saadava teabe hindamiseks.

Tartu Maakohus leiab, et vastutustundliku laenamise põhimõtte reaalseks rakendamiseks ei piisa üksnes krediiditeabe registrist andmete küsimisest, vaid saadava teabe kasutamise jaoks tuleks kehtestada ka täiendavad kriteeriumid, mis välistaksid täiendava laenu andmise makseviivituses või võlgnevuses isikutele. Täiendava krediidi andmine peaks olema keelatud isikutele, kes on krediiditeaberegistri andmete järgi enda rahaliste kohustuste täitmisel võlgnevuses.

Võlaõigusseaduse §-i 403⁴ kavandatakse küll täiendada lõikega 3¹, kuid see loob üksnes täiendava kohustuse vastutustundliku laenamise põhimõtte täitmiseks, mitte ei sätesta keeldu tarbijakrediidi andmiseks, kui tarbija on krediiditeaberegistri andmete järgi teisele krediidiandjale juba võlgnevuses. Isegi, kui sellist keeldu ei kehtestata absoluutselt, siis peaksid olema vähemalt sätestatud kriteeriumid, mis tingimustel on võlgnikust tarbijakrediidisajale täiendava laenu andmine keelatud, tuues ühtlasi kaasa sellise lepingu tühisuse.

4. Ainult krediidiandjate ja -vahendajate seaduse muutmise muu hulgas selles osas, et seadust täiendatakse §-dega 50² ja 100¹ on poolik probleemi lahendamine KTJS §-is 9 nimetatud nimekirja kantud isikute osas. Esiteks ei täiendata krediidasutuste seadust analoogsete sätetega ja teiseks ei kehtestata täiendavaid nõudeid ning piiranguid KTJS § 10 lg 1 p-s 1 loetlemata laenuandjate suhtes. Tarbijatest füüsilistele isikutele ei anna laenu mitte ainult krediidiandjad, -vahendajad, krediidasutused ja hoiu-laenuühistud, vaid ka nt eraisikud ja pandimajad. Kui laenuandmine ei saa ühtlasi olema täiendavalt piiratud näiteks litsentseerimise kaudu, siis toob pelgalt krediiditeaberegistri loomine kaasa KTJS § 10 lg 1 p-s 1 loetlemata isikute kaudu ja poolt laenuandmise (nö musta laenu andmise) mahu suurenemise, mis ei aita kaasa vastutustundliku laenamise ja laenuvõtmise põhimõtte rakendamisele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marek Vahing

Kohtu esimees